

для визначення ступеня сильного щиросердного хвилювання, по-друге, коли взагалі відсутні свідки, які спостерігали прояв афекту. У таких випадках встановити стан фізіологічного афекту можна шляхом психологічного дослідження обвинувачуваного, оскільки в його психіці залишаються сліди пережитого стану. Ці сліди мають об'єктивний характер у тому плані, що вони не залежать від нашої свідомості. У той же час вони ідеальні, оскільки перебувають у психіці суб'єкта. При дослідженні варто пам'ятати, що це сліди пережитого афекту, неприємностей у родині, на роботі тощо. Сліди можуть виражатися у формі нервового тикуну, посмикування руки. Такі явища поступово проходять, емоції, що характеризують стан обвинувачуваного, згодом зникають, а тому можливість встановлення й доказування афекту знижується. Можливі ймовірні висновки експерта про наявність досліджуваного стану, вони не є доказами, але можуть бути підставою для висунування версій, стимулюють пошук нових доказів. Рішення питання про причинний зв'язок між діями, вчиненими в стані афекту, і заподіянням конкретної шкоди входить до компетенції слідчого і вирішуються за допомогою висновків психологічної експертизи про можливість виникнення афекту, як довго він міг тривати й ін.

Кривонос М.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ В РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ

В даний час в Україні відбувається поетапне становлення процесуального інституту спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Теоретичні напрацювання вчених поступово втілюються в алгоритми застосування окремих видів спеціальних знань, триває процес їх апробації в практиці використання окремих видів злочинів. Однак і дотепер, належним чином не розроблена уніфікована модель комплексного (системного) їх використання у кримінальному судочинстві, на основі якої можливо створити адаптовані, згідно специфіки об'єктивних ознак певних злочинів конкретні для них моделі комплексного застосування спеціальних знань.

Те, як ми бачимо цю модель стосовно злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, та що саме потрібно для її створення і буде предметом нашого дослідження.

Концептуально важливі положення окремих елементів процесуального інституту спеціальних знань у кримінальному судочинстві розроблені та розробляються Т.В. Авер'яною, Б.М. Бішмановим, В.С. Бондарем, В.О. Волинським, В.Г. Гончаренком, А.В. Гусевим, П.П. Іщенком, В.В. Коваленком, Л.В. Лазаревою, М.Я. Сегаєм, В.О. Снетковим, О.О. Ейсманом, Т.Д. Телегіною та багатьма іншими. Їх оригінальні пропозиції утворюють належну теоретичну та методологічну основу для поетапного формування елементів комплексної моделі застосування

спеціальних знань.

Ускладнення диференціації криміналістичної діяльності зумовлює потребу в посиленні інтеграційних зв'язків між її видами, формами, а також формування належної інформаційної основи, онтологічних матриць для аналізу об'єктів пізнання, типів завдань та пізнавальних ситуацій та, відповідно, вибору необхідних засобів, їх організації, синтезування в окремі чи комплексні методи – алгоритми, програми, системи пізнавальних та здійснюючих їх логічних операцій, котрі призводять до вирішення завдання. Це пов'язано з тим, що будь-яка, відокремлена форма або вид криміналістичної діяльності лише складова певного процесу та може здійснюватися лише у взаємозв'язках з іншими формами. Інтеграційні процеси покликані забезпечити взаємозв'язок між суб'єктами доказування, суб'єктами, які залучаються до доказування, їх інтересами, формами використання спеціальних знань, забезпечити функціонування технологічного циклу роботи з речовими доказами та слідами як цілісної системи.

Однак практика розслідування вказаної категорії суспільно небезпечних діянь, поки що вказує на розрізнене використання окремих диференційованих форм спеціальних знань під час розслідування злочинів.

Серед причин, які стоять цьому на заваді необхідно виділити відсутність єдності у поглядах вчених на поняття та структурні елементи вказаного процесуального інституту. Неурегульованість питань класифікації та диференціації форм застосування спеціальних знань у кримінальному судочинстві, неналежна їх процесуальна регламентація, ізольоване дослідження науково-методичних, організаційних та правових основ їх використання поза межами єдиної концепції реалізації спеціальних знань у кримінальному судочинстві.

Так, Лазарева Л.В., запропонувала концепцію використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві у вигляді сукупності науково-теоретичних положень, за такими напрямками (методологічні основи використання спеціальних знань; процесуально-правові механізми використання спеціальних знань; теоретичні основи правового статусу суб'єктів, які мають спеціальні знання; особливості використання спеціальних знань у формі судової експертизи; організаційні та методологічні основи використання спеціальних знань)¹. Акцент уваги авторки спрямований на комплексність (системність) закріплення у кримінально-процесуальному законодавстві норм вказаного процесуального інституту, висвітлення та удосконалення окремих його складових, що також є позитивним зрушенням на шляху об'єднання форм спеціальних знань в універсальну модель та подальше комплексне її використання.

¹ Лазарева Л.В. Концептуальные основы использования специальных знаний в российском уголовном судопроизводстве: автореферат дис. На соискание ученой степени доктора юрид наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика, оперативно-розыскная деятельность» / Л.В. Лазарева. – Владимир., 2011. – С. 11-12.

М.Я. Сегай та В.С. Бондар бачать ефективне вирішення завдань кримінального судочинства у створенні уніфікованої системи наукових положень та заснованих на них рекомендацій у вигляді інтегративної моделі, яка виступає об'єднуючим засобом між сучасними досягненнями криміналістики та судової експертології, положеннями законодавства та відповідними напрямками практичної діяльності правоохоронних органів². За рахунок створення вказаної моделі повинна досягатися єдність та оптимізація організаційних, процесуальних та науково-методичних засад застосування спеціальних знань.

Підтримуючи висловлені позиції, вважаємо, що реальна зміна ситуації з використанням спеціальних знань можлива за рахунок розробки комплексної моделі використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві та щодо злочинів вказаної категорії. Практичну реалізацію цієї моделі в розслідуванні злочинів ми пов'язуємо з виокремленням та використанням даних з криміналістичної характеристики відносно особливостей утворення слідів та слідових комплексів, іманентних їм властивостей (закономірностей), характерних місць їх концентрації відповідно до конкретного способу протиправних дій, на основі яких можливо розробити інформаційно-слідові комплекси місць події, моделі шуканого, алгоритми діяльності слідчого та осіб, які залучаються до участі у підготовці та проведенні слідчих та процесуальних дій (спеціалістів) та відповідні алгоритми застосування спеціальних знань цими особами.

Функціонування системи існуючих форм спеціальних знань в межах інтегративної моделі може бути представлена в такому вигляді:

- під час участі певного спеціаліста або групи спеціалістів (криміналіста, агротехніка, ботаніка, спеціаліста в галузі рослинництва та ґрунтознавства, хіміка, фармацевта та за необхідністю іншого спеціаліста) у підготовці та проведенні окремих слідчих та процесуальних дій, в залежності від ознак конкретного злочину – сприяння слідчому у пошуку, виявленні, закріпленні і вилученні джерел доказової інформації; проведення експрес досліджень виявлених речовин, отримання за їх результатами орієнтуючої інформації та її використання для встановлення причетних до події осіб; відбір зразків для подальших експертних досліджень;

- надання допомоги у підготовці необхідних експертних досліджень (визначенні предмету дослідження, послідовності призначення експертиз, експертної установи, формуванні питань експерту тощо);

- проведення експертного дослідження й належна оцінка його висновків; використання отриманих результатів в доказуванні.

² Бондар В.С. Проблеми теорії та практики застосування спеціальних криміналістичних знань у розслідуванні квартирних крадіжок: Монографія / В.С. Бондар, М.Я. Сегай / МВС України, Луган. Держ. Ун-т внутр. Справ ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – С. 48.

– використання експертних технологій для встановлення тотожності хімічного складу вилучених наркотичних засобів, психотропних речовин зі зразками відповідних колекцій експертної служби МВС України; встановлення ймовірних джерел походження та розповсюдження (поширення) наркотичного засобу, психотропної речовини, прекурсору та їх виготовлювачів;

– встановлення місцезнаходження причетних до злочину осіб, їх затримання, огляд, перевірка за оперативно-пошуковими обліками та колекціями, котрі ведуться підрозділами МВС України тощо.

Досягнення визначеної мети бачиться за умови чіткого врегулювання та диференціації на законодавчому та відомчому нормативному рівнях процесуальних форм застосування спеціальних знань у кримінальному судочинстві (залучення спеціаліста до участі у проведенні слідчих та процесуальних дій; призначення та проведення судових експертиз). Вивести із «процесуальної тіні» та надати належне нормативне регулювання тим формам застосування спеціальних знань, результати яких активно використовуються у правоохоронній діяльності ОВС, а їх результати мають суттєве значення в процесі доказування (проведення попередніх досліджень виявлених речовин, матеріальних слідів злочину; отримання довідок за результатами обліково-реєстраційної діяльності експертної служби МВС України за криміналістичними обліками експертної служби МВС України). Створити належні умови для об'єднання наведених нами форм спеціальних знань під час виконання завдань кримінального судочинства в єдину модель, скріплену загальними методологічними, організаційними та правовими засадами та їх комплексного використання на всіх без виключення етапах проведення досудового слідства та судового розгляду справи.

Запропонована нами концепція створення моделі застосування спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів повинна сприяти вирішенню багатьох актуальних проблем теорії та практики застосування спеціальних знань.

Кудінов А.С.

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК НАФТИ ТА НАФТОПРОДУКТІВ ІЗ МАГІСТРАЛЬНИХ ТРУБОПРОВІДІВ

Одним із засобів отримання доказів при розслідуванні злочинів є судова експертиза. Вона є однією з форм практичного застосування даних, отриманих в результаті слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення ознак злочинів, у тому числі пов'язаних з крадіжками нафти та нафтопродуктів із магістральних трубопроводів. В більшості випадків для її проведення необхідні зразки для експертного дослідження (ст. 199 КПК України). Саме тому, належне їх відібрання є

Кобилянський Олег Леонідович, доцент кафедри криміналістичної техніки ННПСК НАВС, к.ю.н.

Ковальова О.В., здобувач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Кофанов Андрій Віталійович, доцент кафедри криміналістичної техніки ННПСК НАВС, бакалавр медицини, к.ю.н., доцент

Кофанова Олена Сергіївна, викладач кафедри криміналістичних експертиз ННПСК НАВС, к.ю.н.

Кравчук Олег Вікторович, начальник відділу криміналістичних досліджень НДЕКЦ при УМВС України в Хмельницькій області

Кравчук Петро Юрійович, здобувач кафедри кримінального процесу і криміналістики Академії адвокатури України

Кривонос Максим Васильович, ад'юнкт кафедри криміналістики Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Кудінов Антон Сергійович, ад'юнкт кафедри криміналістики Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Літвінова Олена Валеріївна, викладач кафедри криміналістичної техніки ННПСК НАВС

Лоза Андрій Іванович, слухач магістратури, група «судова експертиза» ННПСК НАВС

Лук'янчиков Борис Євгенович, доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

Лук'янчиков Євген Дмитрович, д.ю.н., професор, Національний технічний університет України «КПІ»

Марків Іван Степанович, здобувач кафедри криміналістики і судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Мельник Роман Володимирович, експерт відділу експертизи зброї та трасологічної експертизи ДНДЕКЦ МВС України

Михальчук Тетяна Володимирівна, викладач кафедри досудового розслідування ННПСК НАВС, к.ю.н.

Міщук Інна Володимирівна, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

Одерій Олексій Володимирович, начальник кафедри криміналістики Донецького юридичного інституту МВС України, к.ю.н., доцент

Приходько Юрій Павлович, начальник відділу вибухо-технічних та пожежно-технічних досліджень НДЕКЦ при ГУМВС України в Київській області

Самохін Олексій Юрійович, здобувач кафедри кримінального процесу і криміналістики Академії адвокатури України

Свобода Євгенія Юріївна, старший викладач кафедри криміналістичних експертиз ННПСК НАВС, к.ю.н.

Семінач Тетяна Петрівна, курсант III курсу факультету підготовки експертів-криміналістів ННПСК НАВС

Сич Євген Васильович, експерт відділу криміналістичних досліджень